
Zakład Anatomii Prawidłowej Człowieka. Instytut Biologiczno-Morfologiczny.
Akademia Medyczna w Lublinie
Kierownik: prof. dr hab. Mieczysław Stelmasiak

Natalia ZARZYCKA, Jerzy OSEMLAK

Wymiary i typ budowy ciała rolników z Puchaczowa

Размеры и типы строения тела земледельцов из Пухачева

Body Measurements and Types of Physical Build in the Peasants of Puchaczów
Village

Budowa ciała człowieka zależy od cech dziedzicznych (2, 3, 11, 18), wieku osobnika (19), środowiska biogeograficznego, w którym się rozwija i żyje (5, 6, 8, 9, 10, 16, 19), warunków bytowych (1) oraz wykonywanego zawodu (4, 11, 12, 17). Duże zmiany w morfotypie ludności zamieszkującej rejony rolnicze można zauważyć w związku z uprzemysłowieniem tych terenów. Zależy to od migracji ludności, odmiennych warunków bytowych i innego charakteru pracy. Zmiany w budowie ciała ludności zamieszkującej rejony ulegające uprzemysłowieniu są rzadko rejestrowane, zwłaszcza w początkowej ich fazie. Brakuje zazwyczaj opracowań morfotypu ludności rdzennej, pierwotnie zamieszkującej dany obszar biogeograficzny.

Decyzja rządu o budowie Lubelskiego Zagłębia Węglowego skłoniła nas do przeprowadzenia badań budowy ciała ludności rolniczej zamieszkującej tereny przyszłego Zagłębia. Prace swoje rozpoczęliśmy w Puchaczowie — miejscowości, obok której powstawał pierwszy wydobywczy szyb górniczy. Podjęliśmy je w r. 1972, przed osiedleniem się nowej ludności, w momencie rozpoczęcia wierceń górniczych. Uzyskane wyniki badań dotyczą więc ludności rdzennej rejonu Puchaczowa i stanowią podstawę do badań nad zmianą budowy ciała ludności w związku z uprzemysłowieniem tych terenów.

MATERIAŁ I METODY

Badaniami objęto 537 mieszkańców Puchaczowa. Wśród nich było 118 mężczyzn młodych w wieku 20—50 lat, 88 mężczyzn starszych w wieku 51—80 lat, 210 kobiet młodych w wieku 20—50 lat i 121 kobiet starszych w wieku 51—80 lat (tab. 1). Badania przeprowadzono na Obozie Społeczno-Naukowym Lubelskiej AM w r. 1972.

Określono następujące wymiary ciała mieszkańców tej miejscowości: wysokość od podstawy do *vertex* w cm, ciężar ciała w kg i obwód klatki piersiowej w cm (7, 9, 13, 14). Otrzymane pomiary poddano analizie i porównano z wynikami analogicznych wymiarów uzyskanych z badań rolników innych miejscowości Lubelszczyzny (16). Na podstawie tych pomiarów określono typ budowy ciała za pomocą wskaźnika Buffon-Rohrera, według klasyfikacji Curtiusa (15), wyodrębniając trzy typy konstytucjonalne: asteniczny (leptosomiczny), atletyczny i pykniczny.

WYNIKI BADAŃ

Przeciętne wieku młodych mężczyzn i młodych kobiet z Puchaczowa były do siebie zbliżone. Wynosiły one dla mężczyzn 39,8 lat, zaś dla kobiet 37,8 lat. Analogiczne przeciętne w grupie starszych mężczyzn i kobiet wynosiły po 60,0 lat (tab. 1). Z przeprowadzonych badań wynika, że istnieją duże różnice ciężaru ciała młodych mieszkańców Puchaczowa w zależności od płci, gdyż mężczyźni w tej grupie wieku ważą przeciętnie o 8 kg więcej niż kobiety. W grupie starszej różnica ta jest niewielka, wynosi ona 2,2 kg na korzyść mężczyzn. Ciężar ciała kobiet z Puchaczowa w niewielkim stopniu zależy od ich wieku, gdyż u kobiet starszych wzrasta tylko o 1,1 kg, natomiast znaczny spadek ciężaru ciała z wiekiem — wynoszący 4,7 kg, zaobserwowaliśmy u mężczyzn.

Tab. 1. Wartości przeciętne wymiarów ciała rolników z Puchaczowa
Mean body measurements obtained for the inhabitants of Puchaczów

Płeć	Grupy wiekowe w latach	Liczba osobników	Wiek w latach	Ciężar ciała /w kg/	Wysokość ciała /w cm/	Obwód klatki piersiowej/wcm/
	20 - 50	210	37,8	60,5	156,1	81,6
	51 - 80	121	60,0	61,6	151,7	85,2
	20 - 50	118	39,8	68,5	168,9	89,3
	51 - 80	88	60,0	63,8	165,2	89,2

U mieszkańców Puchaczowa stwierdziliśmy duże różnice wysokości ciała, zależne od płci, na korzyść mężczyzn. Przeciętna wzrostu młodych mężczyzn przewyższała analogiczny wymiar u kobiet tej grupy wieku o 12,8 cm. W grupie starszej różnica ta była jeszcze większa i sięgała 13,5 cm. Wzrost mieszkańców tej miejscowości zależał od ich wieku. Osobnicy grup młodszych mieli większą wysokość ciała niż starsi. W grupie kobiet różnica ta wynosiła 4,4 cm, zaś w grupie mężczyzn 3,7 cm.

Otrzymane z pomiarów przeciętne wartości obwodu klatki piersiowej są większe u mężczyzn niż u kobiet. Młodzi mężczyźni mają ten obwód średnio o 7,7 cm większy niż młode kobiety. W grupie starszych osobników różnica ta wynosi 4,0 cm na korzyść mężczyzn. Obwód klatki piersiowej u kobiet starszych przewyższał analogiczny wymiar u kobiet młodych o 3,6 cm, natomiast u mężczyzn nie był zależny od wieku. Porównując przeciętne wartości wymiarów ciała rolników z Puchaczowa z analogicznymi wartościami uzyskanymi przez nas dla rolników Lubelszczyzny zaobserwowaliśmy niewielkie różnice (tab. 2). Przeciętne ciężaru ciała kobiet młodych z Puchaczowa i rolniczek młodych z Lubelszczyzny były niemal identyczne. Tylko o 2,5 kg ciężar ciała kobiet starszych z Puchaczowa przewyższał ciężar ciała starszych rolniczek Lubelszczyzny. W obu grupach mężczyzn przeciętne ciężaru ciała były nieco większe u rolników z Puchaczowa. Różnica ta w grupie młodej wynosiła 1,7 kg, a w grupie starszej 2,0 kg na korzyść mężczyzn z Puchaczowa.

Kobiety z Puchaczowa miały wzrost nieco mniejszy od kobiet miejsco-

Tab. 2. Wartości przeciętne wymiarów ciała rolników z Lubelszczyzny i Puchaczowa
Mean body measurements found in the inhabitants of Puchaczów and in those of the Lublin region

Płeć	Grupy wiekowe	Ciężar ciała /w kg/		Wysokość ciała /w cm/		Obwód klatki piersiowej /w cm/	
		Puchaczów	Lubelszczyzna	Puchaczów	Lubelszczyzna	Puchaczów	Lubelszczyzna
	Młodsze	60,5	60,4	156,1	156,8	81,6	82,0
	Starsze	61,6	59,1	151,7	152,7	85,2	83,4
	Młodszy	68,5	66,8	168,9	168,1	89,3	88,0
	Starszy	63,8	61,8	165,2	164,6	89,2	88,6

U kobiet z Puchaczowa wyraźnie przeważała budowa pykniczna (67,4%), co rzutowało na przewagę tego typu budowy u ogółu mieszkańców Puchaczowa. Szczególnie często występowała budowa pykniczna u kobiet starszych (79,3%). Najrzadziej u mieszkanki Puchaczowa zaobserwowaliśmy budowę asteniczną (7,2%) — zwłaszcza w wieku starszym (5,0%). Typ budowy atletyczny miały mieszkanki w tej miejscowości w 25,4% przypadków, najczęściej obserwowano go w młodej grupie wieku.

Wnioski

1. Podstawowe wymiary ciała zbadanych mężczyzn Puchaczowa przewyższają odpowiednie wymiary u kobiet tej miejscowości.
2. Wysokość ciała zbadanych osobników była większa w młodych grupach wieku.
3. Wymiary ciała mieszkańców Puchaczowa są zbliżone do przeciętnych analogicznych wymiarów rolników z Lubelszczyzny.
4. Wśród mieszkańców Puchaczowa przeważnie występował pykniczny typ budowy ciała, natomiast najrzadziej stwierdzono u nich typ asteniczny.
5. W Puchaczowie mężczyźni najczęściej mieli budowę ciała atletyczną, a kobiety budowę pykniczną.

PISMIENNICTWO

1. Bergman P.: *Wszechświat* 2, 36—37, 1966.
2. Buczek B.: *Mat. i Prace Antrop.* 15, 5—22, 1960.
3. Czekanowski J., Klimek S., Mydlarski J., Sulimirski T., Żejmo-Zejmis S.: *Człowiek, jego rasy i życie*, 1.
4. Drodzowski Z.: *Przeł. Antrop.* 29, 61—66, 1963.
5. Falkiewicz B.: *Przeł. Antrop.* 35, 261—280, 1969.
6. Godlewski A.: *Przeł. Antrop.* 31, 141—142, 1965.
7. Godycki M.: *Zarys antropometrii*, 1956.
8. Jasicki B.: *Roczniki Naukowe WSWP* 5, 219—226, 1966.
9. Jasicki B., Panek S., Sikora P., Stołyhwo E.: *Zarys antropologii*, 1962.
10. Knussmann R.: *Anthropol. Anz.* 29, 146—162, 1965.
11. Kolasa E.: *Mat. i Prace Antrop.* 77, 207—240, 1969.
12. Malinowski A., Tuszyński K., Kowalska-Rumińska G.: *Przeł. Antrop.* 38, 195—207, 1972.
13. Martin R., Saller K.: *Lehrbuch der Anthropologie* 1, 348—362, 1957.
14. Martin R., Saller K.: *Lehrbuch der Anthropologie* 2, 748—998, 1959.
15. Martin R., Saller K.: *Lehrbuch der Anthropologie* 4, 2457—2465, 1962.
16. Metera A., Osemlak J.: *Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska, Lublin sectio D* 23, 63—72, 1968.

17. Teodorczyk J.: *Mat. i Prace Antrop.* **177**, 187—206, 1969.
18. Wolański N.: *Endokr. Polska* **3**, 241—255, 1962.
19. Zdanow D., Nikitiuk B.: *Arkh. Anat. Gistol. Embriol.* **46**, 28—42, 1964.

Otrzymano 11 XI 1976.

РЕЗЮМЕ

Исследовано основные размеры тела и определено типы строения 537 земледельцев из Пухачева возрастом от 20 до 80 лет, пользуясь указателем Буффон-Рорера по классификации Куртиуса. В зависимости от пола и возраста разделено их на четыре группы. На основе полученных размеров определено средние величины, которые анализировано и сопоставлено с средними величинами аналогичных размеров полученных у земледельцев люблинского воеводства. У жителей Пухачева констатировано четкие различия размеров и типы строения тела в зависимости от пола и возраста. Основные размеры тела исследованных мужчин были больше от аналогичных размеров женщин. Сопоставление средних величин размеров тела земледельцев из Пухачева с аналогичными величинами размеров тела земледельцев люблинского воеводства показало небольшие различия. Среди жителей Пухачева чаще выступил пикнический тип строения тела, зато реже всего констатировано у них астенический тип строения тела.

SUMMARY

The basic body measurements of 537 peasant in Puchaczów have been studied and the types of their physical build have been identified after Curtius' classification based on Buffon-Rorher's index. All the persons were divided into four groups according to sex and age. Their age ranged from 20 to 80 years. The mean body measurements obtained for the peasants in Puchaczów were analysed and next compared with the respective body measurements in the peasants of the Lublin region. Considerable differences in relation to sex and age were found in the body measurements and types of physical build in the inhabitants of Puchaczów. The basic body measurements in men were found to be higher than those in women. A comparison of the mean body measurements in the inhabitants of Puchaczów with those found in the inhabitants of the Lublin region showed slight differences. The examinations showed that among the inhabitants of Puchaczów pycnic type prevailed while the asthenic type was rarely found.